

runkach sanitarnych i kulturalnych. Panujący w dalszym ciągu głód mieszkaniowy oraz drożyzna pokoi w lokalach prywatnych nie pozwoliła jeszcze na całkowitą likwidację Domu Nr. 2. Chcąc to uczynić jaknajprędzej, nie zważając na ciężkie warunki budowlane, przystąpiono do prac wstępnych przy budowie pawilonu Centralnego w Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego, którym miał być ogromny gmach 9-cio piętrowy, mieszczący w sobie pokoje mieszkalne dla przeszło tysiąca studentów, a nadto odpowiednie pomieszczenia na kuchnię studencką, obliczoną na 2000 osób, salę zebrań, salę gimnastyczną oraz biura centralnych organizacji akademickich i t. d. Ogólny koszt budowy tego pawilonu wynosić miał około 4 milionów złotych.

Poświęcenie kamienia węgielnego pod pawilon główny odbyło się dnia 8 listopada 1925 r. przyczem spisano następujący akt:

„Dnia 8 listopada roku pańskiego 1925, siódmego roku wskrzeszenia Polski, gdy Prezydentem Rzeczypospolitej był Stanisław Wojciechowski, Arcybiskupem Warszawskim Ks. Kardynał Aleksander Kakowski, Marszałkiem Sejmu Maciej Rataj, Marszałkiem Senatu Wojciech Trąpczyński, Prezesem Rady Ministrów i Ministrem Skarbu Władysław Grabski, Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Stanisław Grabski, Ministrem Pracy i Opieki Społecznej dr. Franciszek Sokal, Kierownikiem Ministerstwa Robót Publicznych inż. Mieczysław Rybczyński, Rektorem Uniwersytetu Warszawskiego dr. Stefan Pieńkowski, Rektorem Politechniki Warszawskiej dr. Czesław Skotnicki, Rektorem Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego dr. Zdzisław Ludkiewicz, Rektorem Wyższej Szkoły Handlowej dr. Bolesław Miklaszewski, Rektorem Wolnej Wszechnicy Polskiej dr. Antoni Górski, Dyrektorem Szkoły Nauk Politycznych dr. Jan Edmund Reymann, Dyrektorem Państwowego Instytutu Dentystycznego dr. Hilary Wilga, Dyrektorem Szkoły Sztuk Pięknych Miłosz Kotarbiński, Prezesem Rady Naczelnej do spraw pomocy młodzieży akademickiej Wojewoda Władysław Sołtan, Prezesem Komitetu Stołeczno-Wojewódzkiego pomocy polskiej młodzieży akademickiej V.-Wojewoda Zygmunt Beczkowicz, Prezesem Rady Miejskiej m. st. Warszawy senator Ignacy Baliński, Prezydentem m. st. Warszawy inż. Władysław Jabłoński, Prezesem Ogólnopolskiego Związku Bratnich Pomocy młodzieży akademickiej Jerzy Bohdan Danielewicz, Prezesem Centrali Akademickich

Bratnich Pomocy na Uczelniach Warszawskich Zbigniew Zielonka, — gdy Komitet Budowy Domów Akademickich pod przewodnictwem Sekretarza Uniwersytetu Antoniego Jabłońskiego stanowili: Zbigniew Jeżewski, dr. Edward Loth, inż. Kazimierz Stankiewicz, prof. Tadeusz Tołwiński, Aleksander Zmaczyński i twórca projektu budowy inż. Kazimierz Tołłeczko, w dniu tym na tem miejscu położono kamień węgielny pod gmach główny Kolonji Akademickiej Centrali Akademickich Bratnich Pomocy na Uczelniach Warszawskich przy ulicy Alei Grójeckiej 39/41, poświęcenia dokonał profesor Uniwersytetu Warszawskiego ks. dr. Antoni Szlagowski ku upamiętnieniu tego wydarzenia wielkiej doniosłości został spisany i potwierdzony podpisami obecnych akt niniejszy — Oby gmach ten mający być przyszłym sercem Kolonji Akademickiej stał się ogniskiem cnót obywatelskich, miłości ojczyzny i nauki quod felix faustum fortunatum que sit.

W tym samym również okresie posunięta została znacznie sprawa budowy Domu Akademiczek przy ul. Górnośląskiej 14, do tego stopnia, że już w lutym 1926 r. dom ten mógł być częściowo oddany do użytku. Narazie umieszczono w nim studentki, zamieszkujące poprzednio w ogniskach i koszarach Blocha, w ogólnej liczbie 83 osób. Po całkowitem wykończeniu Dom Akademiczek mieści około 280 studentek, przyczem uruchomienie w tym domu kuchni studenckiej, urządzonej według najnowszych wymagań, pozwoliło na zlikwidowanie kuchni w koszarach Blocha, nie odpowiadającej swemu przeznaczeniu, ze względu na fatalne warunki lokalne.

Pawilon główny Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego wykończony został w roku 1929 i oddany do użytku młodzieży, co pozwoliło, na umieszczenie w Kolonji Akademickiej 1686 studentów oraz w Domu Akademickim przy ul. Polnej 50 — 135 studentów.

Przechodząc następnie do fachowego opisu Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego, przytoczę częściowo artykuł p. S. W. z Nr. 7 „Architektury i Budownictwa“ z r. 1931 „Pawilony boczne, jako niższe, są wykonane zasadniczo z muru (tylko stropy żelbetowe), zaś gmach główny na szkielecie żelbetowym, z wypełnieniami z cegły. Dla obsłużenia mieszkańców Kolonji funkcjonują następujące zakłady: kuchnia na 2000 osób, świetnie urządzona i prosperująca pralnia mechaniczna, obsługująca potrzeby wszystkich mieszkańców Kolonji, zakład kąpielowy, połączony z pływalnią

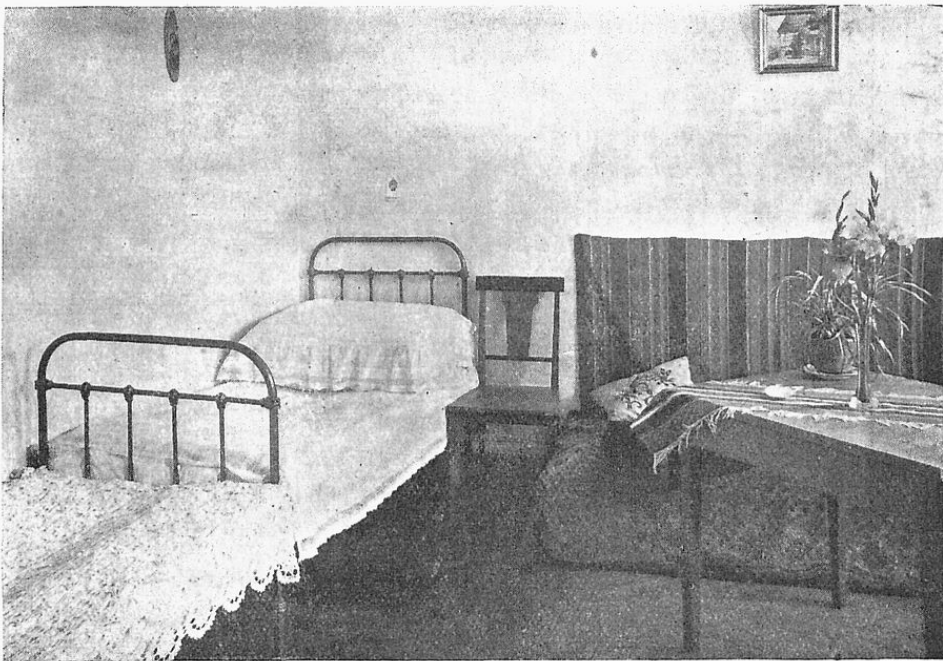
Dom Akademicki przy ul. Górnośląskiej 14. Fot. K. Jankowski.

Kuchnia w Domu Akademickim przy ul. Górnośląskiej 14. Fot. K. Jankowski.

Pokój dwuosobowy w Domu Akademiczek przy ul. Górnośląskiej 14. Fot. K. Jankowski.

Pokój w Domu Akademiczek przy ul. Górnośląskiej 14. Fot. K. Jankowski.

sportową (obsługujący nie tylko mieszkańców domu, ale i gości). O wielkości tych urządzeń może świadczyć choćby to, że siła elektryczna, użyta do motorów pralni, kuchni, wodnych, wentylacji i wind, równa się zużyciu prądu przez sporą fabrykę. Pralnia, zaopatrzona we wszystkie nowoczesne maszyny, jest wielkim zakładem mechanicznym. Sala gimnastyczna jest zarazem centrum wychowania fizycznego akademików. Sala reprezentacyjna służy na zjazdy, odczyty i wykłady. Bardzo udatnie wypadło otynkowanie ścian sali reprezentacyjnej terrazytem, którego matowa i spokojna powierzchnia nie mała się przyczynić do uszlachetnienia charakteru wnętrza sali. Prócz tego w gmachu głównym na I-em piętrze znalazły pomieszczenia biura całego szeregu stowarzyszeń akademickich.

Pokoje mieszkalne ustalono 3 typów, przy następującym wyliczeniu: pokój 1-osobowy — 9 m² podłogi, pokoje 2-osobowe — 12 m² podłogi, pokoje zbiorowe przy zasadzie po 5 m² podłogi na osobę, z podziałami na boksy indywidualne, z których każdy mieści tylko łóżko, szafę ścienną, szafę na książki i stolik nocny, zaś stół do nauki wspólnej umieszczony na środku pokoju. Każdy pokój obejmuje, oprócz powierzchni mieszkalnej przedpokój z szafą ścienną i schowkiem na walizki, oraz umywalnię i wodę bieżącą. Przy pokryciu gmachu głównego dachem płaskim, wykonano znaczną ilość tarasów (ok. 2.500 m²), służących dla kąpeli słonecznych i odpoczynku.

Pawilon główny jest budynkiem o 3.592,50 m² powierzchni zabudowanej, składającym się z suterenu, parteru oraz 8 pięter i tarasu, obejmuje 13.475,50 m² podziemi i 88.370 m² budynku ponad suterenami, razem 101.845,50 m² przestrzeni obmurowanej. Konstrukcja budynku: szkielet żelbetonowy, wypełniony pustą cegłą. Pokrycie tarasu żelbetonowe, kryte „Troculem“. Komunikacja pionowa, 6 klatek schodowych, z których 4 sięgają 4-go piętra łącznie, a 2 dochodzą do samego strychu; prócz schodów przewidziano 8 wind, skupionych w dwóch grupach po 4. W każdej grupie 2 windy normalne, 1 pośpieszna, zatrzymująca się od 4 piętra i 1 służbowa. Komunikacja pozioma. Wejście główne od placu wewnątrz kolonji i drugie od ul. Mochnackiego, oraz 2 boczne z bramy, prócz tego dostępy z zewnątrz do kuchni, pralni i kotłowni. Korytarz wewnętrzny szerokości 2,50 m z dostępem światła bezpośrednim.

Gmach posiada następujące instalacje:

- 1) Centralne ogrzewanie wodne.
- 2) Kanalizacja z doprowadzeniem wody zimnej do każdego pokoju,

oprócz tego na każdym piętrze dwie grupy po 4 natryski i umywalki z wodą gorącą i zimną.

3) Wentylacja: wszystkie sale, korytarze oraz większość pokoi mieszkalnych objęta jest systemem wentylacji wyciągowej, zapomocą grupy wentylatorów elektrycznych, umieszczonych na poddaszu.

4) Każde piętro posiada odkurzacz oraz urządzenie hermetyczne do usuwania śmieci.

5) Gaz w pokoju służbowym na każdym piętrze.

6) Instalacja elektryczna do światła i siły.

7) Kuchnia na gazie, obliczona na maksymalne obciążenie 2.500 stołowników z urządzeniami mechanicznymi.

8) Pralnia centralna instalowana na gazie i popęd elektryczny.

9) Zakład kąpielowy o 26 natryskach i 12 wannach, z basenem do pływania 20×6 mtr.

Ogółem budynek obejmuje:

1) 420 pokoi jednoosobowych, każdy przeciętnie o powierzchni $9,10 \text{ m}^2$ wraz z umywalką, przedpokojem i szafą ścienną $11,95 \text{ m}^2$, zaś powietrza $37,50 \text{ m}^3$.

2) 205 pokoi dwuosobowych, każdy przeciętnie o powierzchni $14,50 \text{ m}^2$ z przedpokojem, szafką i umywalką $17,90 \text{ m}^2$, czyli na osobę $8,95 \text{ m}^2$, powietrza zaś na osobę $28,20 \text{ m}^3$.

3) 34 pokoi kilkuosobowych na 178 osób tak, że na każdą osobę przypada przeciętnie $6,85 \text{ m}^2$, a powietrza $21,60 \text{ m}^3$.

4) Zakład kąpielowy z rozbieralniami, salami wypoczynkowymi, fryzjериą i połączeniem z salą gimnastyczną, 16 ubikacji różnej wielkości o ogólnej pow. 1230 m^2 .

5) Kuchnia z kredensami, spiżarniami, ubikacje pomocnicze itp. ubikacji, ogólna pow. $467,50 \text{ m}^2$.

6) Pralnia, suszarnia, prasownia, skład bielizny itp. 10 pokoi, powierzchnia 352 m^2 .

7) Kotłownia, składy opału, warsztaty itp. 9 pokoi 429 m^2 oraz silos na węgiel o pojemności 800 m^3 .

8) Westibul, szatnie, portjerna, Zarząd domu i restauracje, część służby — 15 pokoi 471 m^2 .

9) Sala jadalna o 2 kondygnacjach 320 m^2 .

10) Sala gimnastyczna o 2 kondygnacjach 355 m^2 .

11) Sala klubowa o 2 kondygnacjach 320 m^2 .

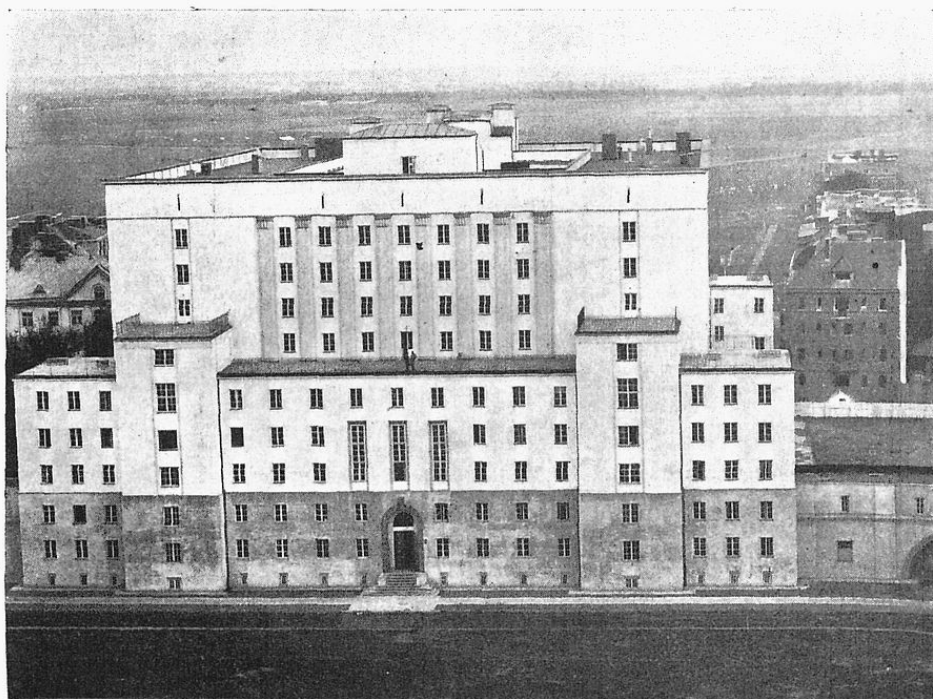
„Uczelnia“ w Domu Akademiczek przy ul. Górnośląskiej 14. Fot. K. Jankowski.

*Dom „Auxilium Academicum“ przy ul. Tamka 4, zamieszkały przez studentki.
Fot. K. Jankowski.*

Widok od ulicy Grójeckiej na Kol. Akad. Fot. K. Jankowski.

*Pawilon Główny Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego.
Fot. K. Jankowski.*

Pawilon V — boczny Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego. Fot. K. Jankowski.

Pawilon II — boczny Kolonji Akad. im. Bol. Chrobrego. Fot. K. Jankowski.

12) Biura Zarządu C. A. B. P. i innych organizacyj centralnych około 400 m².

13) Sala muzyki, biblioteka — hall około 300 m².

Prócz pawilonu głównego Kolonja Akademicka im. Bolesława Chrobrego obejmuje 2 pawilony boczne, o przeznaczeniu ściśle mieszkalnem, każdy obliczony na 300 osób. Budowę Kolonji rozpoczęto w 1924 r., ukończono w 1930. Pawilon główny rozpoczęto w r. 1925. Przeciętny koszt 1 m³ wynosił 69 zł.

Konstrukcję żelbetową obliczał prof. dr. Stefan Bryła, instalacje wodne i ogrzewalne projektował inż. E. Stankiewicz, instalacje elektryczne inż. Straszewicz.

Prócz Komitetu Budowy Domów Akademickich, na którego czele stoi prof. dr. Edward Loth (zastępca inż. Witold Kozłowski), istnieje Komitet Zarządzający Kolonją Akademicką, na czele którego stoi prof. Seweryn Dziubałtowski, a do którego wchodzi przedstawiciele Centrali Akad. Br. Pomocy, pp. profesorów, Komitetu Budowy Domów Akademickich i Administracji Domu. Budżet Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego zamyka się w roku 1931 sumą 979.220 zł.

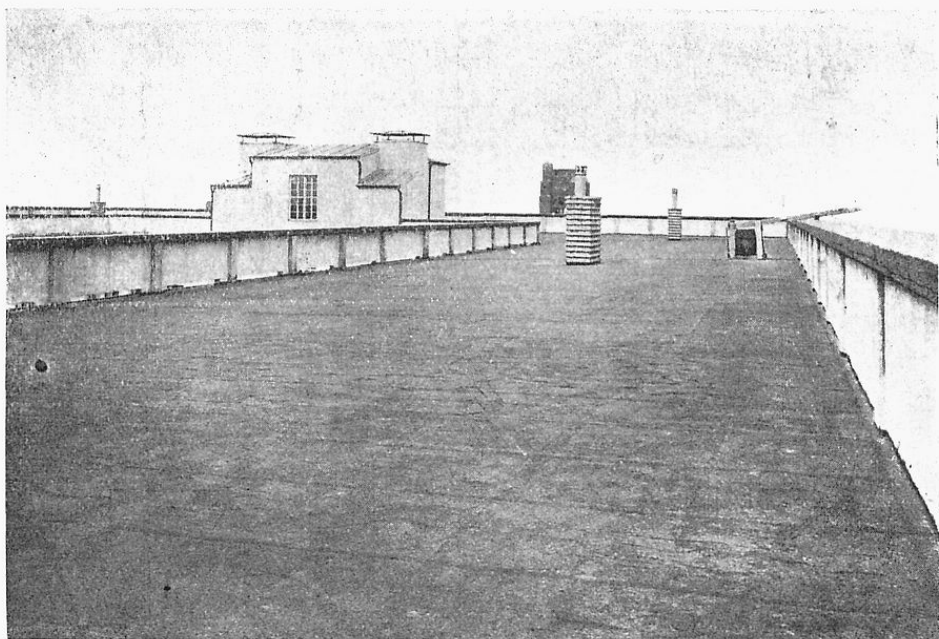
Centrala Akademickich Bratnich Pomocy na uczelniach warszawskich nawiązała kontakt z Zarządem Domu Akademickiego „Auxilium Academicum“ przy ulicy Tamka 4, na mocy czego Dom „Auxilium Academicum“ liczący około 200 miejsc został na rok akademicki 1931/32 przeznaczony dla koleżanek, co w zupełności zaspakaja (łącznie z Domem Akademiczek przy ul. Górnośląskiej 14 i Ogniskiem przy ul. Koszykowej 53) zapotrzebowania na mieszkania dla koleżanek.

Kolonja Akademicka im. Bolesława Chrobrego w Warszawie od chwili powstania odczuwała wielki brak pomocy lekarskiej oraz dozoru sanitarnego i higienicznego. W nagłych bowiem wypadkach nie zawsze pomoc lekarska mogła być okazywana z tych lub innych przyczyn, ze względu na odległość lub niemożność przybycia lekarza Kasy Chorych. Z tych względów w dniu 25 marca 1926 r. Komisja Administracyjna C. A. B. P. uchwaliła założenie ambulatorjum na terenie Kolonji Akad. Po długich zabiegach i staraniach w porozumieniu z istniejącymi Kasami Chorych na Uczelniach Warszawskich oraz Komitetem Zarządzającym Kolonją Akadem. otwarto Ambulatorjum, którego honorowe przewodnictwo przyjął na prośbę Komitetu i C. A. B. P. p. doc. dr. Sterling-Okuniewski. Jako jeden z punktów regulaminu i działalności ambulatorjum wysunięto badanie wszystkich mieszkańców Kolonji, celem zorientowania się jaki jest stan zdrowotny mieszkań-

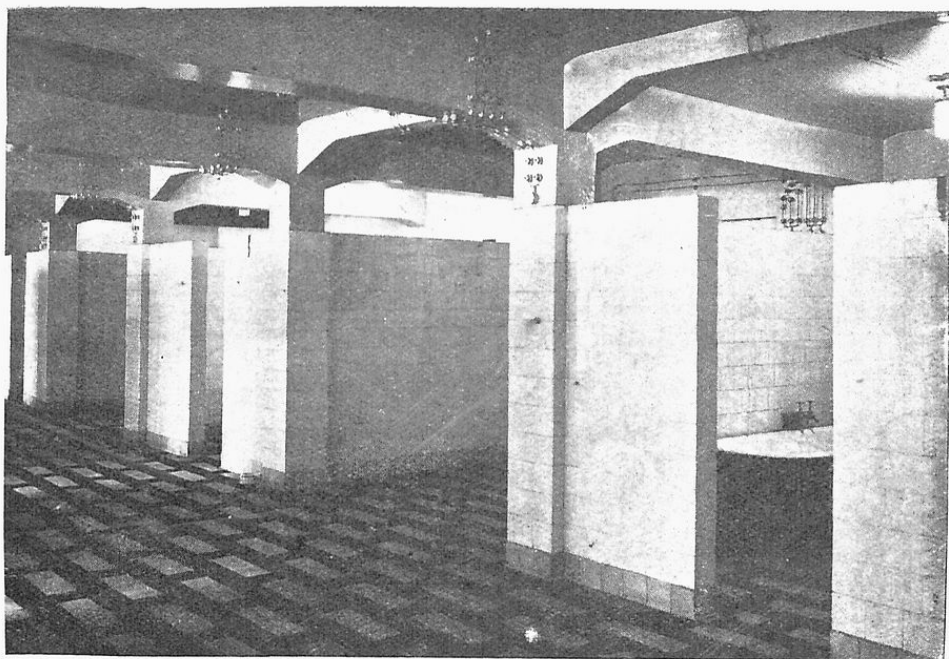
ców, i o ile chore jednostki przyczyniają się do rozszerzenia chorób wśród swych współkolegów. W pierwszym rzędzie zwrócono uwagę na gruźlicę. Dość dziwnie odnieśli się do tego zarządzenia sami mieszkańcy Kolonji, uważając go za zamach na wolność i swobodę, panującą w Kolonji z jednej strony lub stracenia miejsca zamieszkania w razie stwierdzenia choroby. Trudno było niektórym zrozumieć, że tu się rozchodziło o pomoc lekarską swojemu koledze, ułatwienie mu leczenia i zabezpieczenia jego przed dalszemi następstwami, rozwijającej się choroby. Dopiero energiczna interwencja p. dr. Sterlinga-Okuniewskiego z C. A. B. P. i Komitetem Zarządzającym przełamała inercję i niechęć mieszkańców do ogólnego badania lekarskiego. Poza ogólną troską o zdrowie kolegów, ambulatorjum udziela doraźnej pomocy wszystkim zgłaszającym się, jak: zastrzyki, opatrunki, skierowywanie do odpowiednich klinik, wykonywanie analiz, wydawanie lekarstw z miejscowej apteczki. Pomoc okazywana bezpłatnie, poza badaniem, za którym ambulatorjum pobiera po zł. 1, na rzecz przyjmującego lekarza. Prócz tego urządza się dla potrzebujących sztuczne solanki w miejscowych wannach. Od czasu do czasu urządza się przegląd mieszkań i lokali pod względem higienicznym oraz urządza się odczyty na temat gruźlicy i chorób wenerycznych. Mówiąc o budowie Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego zaznaczyć trzeba ofiarność Polaków z Ameryki, którzy pośpieszyli z pomocą, na apel Komitetu Budowy Domów Akademickich, (z ramienia którego p. prof. dr. Edward Loth jeździł do Ameryki) i w Detroit (Michigan) powstał Komitet budowy Domu Akademickiego w Warszawie, który w ciągu lat 3-ch prowadził zbiórkę funduszków na rzecz budowy Kolonji Akademickiej w Warszawie. Z zebranych sum (przeszło 15000 dolarów) w swoim czasie ufundowano 1 piętro w pawilonie V Kolonji, w którym widnieje tablica pamiątkowa, informująca o ofiarności Polonji amerykańskiej i o ufundowaniu piętra, na którym się tablica znajduje, przez Polaków z Detroit. Tak poważne wyniki zbiórki zawdzięczać należy nietylko ofiarności „Polonji“ Amerykańskiej, lecz i nieustrudzonej energii członków Komitetu, a w pierwszym rzędzie jego prezesa pana Wolczyńskiego Edmunda. W uznaniu tych zasług na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych p. Wolczyński odznaczony został złotym Krzyżem Zasługi. Niemale też usługi przy tej akcji, zwłaszcza przy propagandzie oddał p. prof. dr. Edward Loth. Tylina część gmachu głównego w Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego powstała w dużej części z funduszków zebranych przez Komitet uczczenia ś. p. Prezydenta Polski Gabriela Narutowicza, to też w tej części gmachu

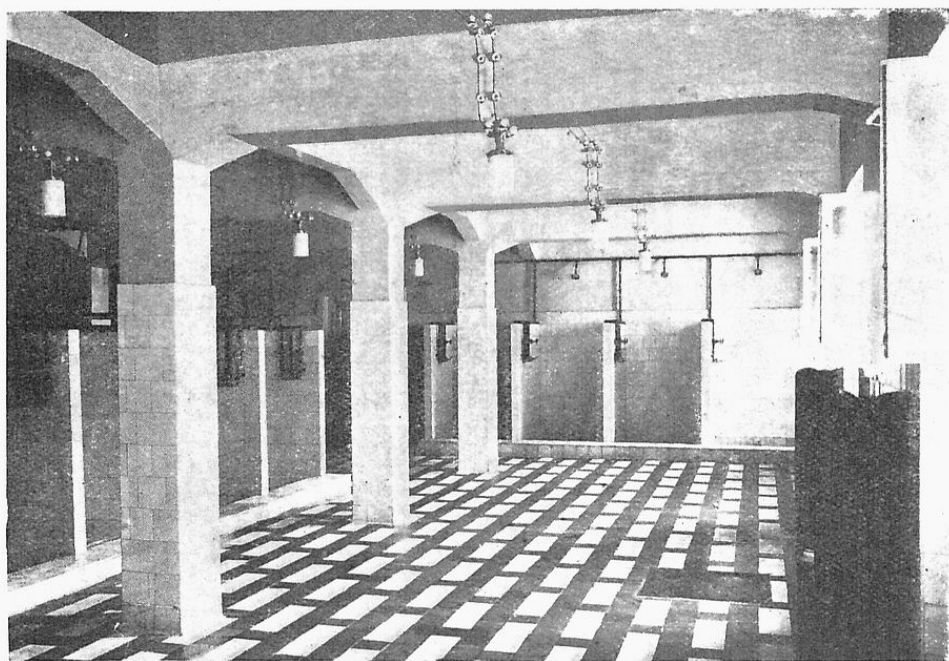
Taras na wysokości 4-go piętra w Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego. Fot. K. Jankowski.

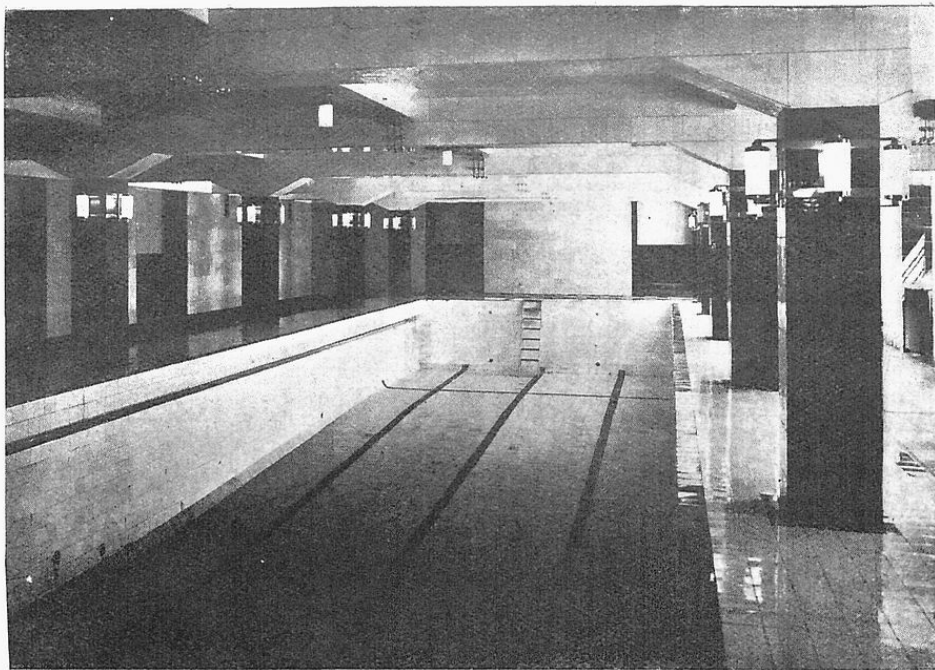
Taras na 9-em piętrze w Kolonji Akad. im. Bolesława Chrobrego. Fot. K. Jankowski.

Wanny w Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego. Fot. K. Jankowski.

Natryski w Kolonji Akademickiej im. Bolesława Chrobrego. Fot. K. Jankowski.

Basen w Kolonji Akad, im. Bolesława Chrobrego. Fot. K. Jankowski.

Kuchnia w Kolonji Akademickiej. Fot. K. Jankowski.

znajduje się również tablica z napisem, informującym o ufundowaniu tylnej części gmachu do IV-go piętra przez wyżej wspomniany Komitet.

Dnia 2-go maja 1928 roku zmarł w Wiedniu, wracając do kraju ś. p. Antoni Jabłoński, sekretarz Uniwersytetu Warszawskiego, przewodniczący Komitetu Budowy Domów Akademickich i inicjator budowy tych domów. Przez śmierć Jego młodzież akademicka i Komitet Budowy ponieśli wielką stratę, na szczęście akcja budowy Domów nie uległa przerwie, wobec tego, że poświęcał jej dużo swego czasu p. prof. Loth, który też został poproszony o objęcie przewodnictwa Komitetu Budowy, które to stanowisko piastuje do chwili obecnej.

Dużo miejsca poświęciłem w swym referacie akcji budowy domów akademickich i samym domom, pomijając inne prace, które Centrala prowadziła, a to dlatego, ażeby nie przerywać ciągłości opisu akcji mieszkaniowej, wszczętej przez Centralę i poprowadzonej na wielką skalę. Obecnie chciałbym pokrótce chociaż omówić inne prace Centrali. A więc powstała w r. 1920 składnica Akademicka, która prosperowała dobrze i wielką pomoc oddała młodzieży akademickiej w tych czasach, kiedy korzystała z pomocy Rządu, społeczeństwa i t. zw. Komitetu Hooverowskiego, kiedy to mogła sprzedawać po bardzo niskich cenach albo nawet bezpłatnie ubrania, bieliznę i t. p. rzeczy—młodzieży akademickiej. Z chwilą jednak, gdy pomoc ta ustała, gdy składnica pozostawiona została własnym siłom, zaczęła chylić się do upadku, wskutek tego, że jako instytucja kredytowa, sprzedawała studentom na raty towary, tak, że z chwilą gdy ilość weksli studenckich doszła do sumy około 200.000 złotych, składnicę trzeba było zlikwidować, albo też przebrać kredyt, co sprzeciwiloby się jej celowi istnienia (pomoc w nabywaniu potrzebnych materiałów na warunkach najdogodniejszych). Wobec wytworzenia się takiej sytuacji i wobec tego, że poszczególne Bratnie Pomoce rozszerzyły znacznie swoje fundusze samopomocowe, które pozwalały na udzielanie pomocy i w tym kierunku postanowiono składnicę odzieżową zlikwidować, a żywnościową wypuścić w dzierżawę z zabezpieczeniem sobie wpływów na regulację cen. Taki sam niemal los spotkał Drukarnię Akademicką, która była własnością Centrali Akad. Bratnich Pomocy i Bratniej Pomocy Stud. Wyższej Szkoły Handlowej. Drukarnia ta prosperowała niezłe aż do września roku 1930, to jest do czasu zamknięcia jej na czas wyborów do parlamentu przez Komisariat Rządu. Ponieważ zamknięcie drukarni Akadem. w okresie najlepszym dla niej, podkopało jej byt, Centrala postanowiła sprzedać ją i tem samem pozbyć się kłopotu, gdyż drukarnia nie spełniała już swego przeznaczenia, wobec trudności technicznych.